

สลค.สาร

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๙ เดือนสิงหาคม ๒๕๔๘

ทรงพระเจริญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้าข้าราชการและลูกจ้างสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ขอคุณด้วย

ในศุภวาระอันเป็นมหามงคลวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ คณะผู้บริหาร ข้าราชการและลูกจ้าง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี และคณะทำงานจัดทำ สลค. สาร ขอพระราชทาน พระราชวโรกาสน้อมเกล้าฯ น้อมกระหม่อมถวายพระพรชัยมงคล ขอทรงพระเกษมสำราญ พระชนมายุยืนยืนาน และเป็นพระมิ่งแม่ของพสกนิกรไทย ทั้งชาติตราบจิรัฐติกาลเทอดง

สลค. ฉบับนี้ มีเนื้อหาหลักซึ่งต่อเนื่องมาจากฉบับที่แล้วสองเรื่อง เรื่องแรก เป็นบทบรรยายพิเศษของเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เรื่อง การประสานงานระหว่างสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีกับส่วนราชการ ส่วนเรื่องที่สอง คือ การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) ซึ่งเป็นตอนจบ

เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๘ คณะรัฐมนตรีได้มีมติสำคัญเกี่ยวกับการมอบหมายและมอบอำนาจให้รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี การกำกับติดตามการปฏิบัติราชการในภูมิภาคและกรุงเทพมหานคร รวมถึงคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี ดังนั้น คณะทำงานจัดทำ สลค. สาร จึงได้จัดทำผังการมอบอำนาจที่แบ่งตามมิติกระทรวง และมิติพื้นที่ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับใช้ประโยชน์แก่ผู้อ่านทุกท่าน

ภายหลังจากที่โลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีการติดต่อสื่อสารกัน ขณะเดียวกันมีหลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดการตั้งสมมติฐานว่าโลกเราในทุกวันนี้ โดยเฉพาะในศตวรรษที่ ๒๑ นี้ มีลักษณะที่เรียกว่า “โลกแบน” ถ้าอยากทราบว่าเป็นอย่างไร หิ้งหนังสือฉบับนี้ “The World is Flat : A Brief History of the Twenty-First Century” มีคำตอบ สามารถหาอ่านได้ในเล่ม

คณะทำงานจัดทำ สลค. สาร

บทความ/ข้อความ หรือความเห็นใด ๆ ที่ปรากฏใน “สลค. สาร” เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน ซึ่งสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี และคณะทำงาน ฯ ไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วย

เจ้าของ

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐-๒๒๕๐-๙๐๐๐ , ๐-๒๒๕๐-๙๐๙๐

ที่ปรึกษา

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี
รองเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ที่ปรึกษาประจำสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
และผู้อำนวยการสำนัก/กองทุกท่าน

ผู้จัดทำ

คณะทำงานจัดทำ สลค. สาร
boca@soc.go.th
โทร. ๐-๒๒๕๐-๙๐๐๐ , ๐-๒๒๕๐-๙๐๙๐
ตบ ๔๕๔ , ๔๕๕

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ข้าราชการและลูกจ้างในสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้และรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานโดยรวม และเป็นการเผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารให้แก่ผู้ที่สนใจทั่วไปด้วย

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ถนนสามเสน กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐-๒๒๕๓-๐๖๑๑ , ๐-๒๒๕๓-๐๖๑๓

สปค. 48/08-50

www.cabinet.thaigov.go.th

การบรรยายพิเศษ

เรื่อง

“การประสานงานระหว่าง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

กับ

“ส่วนราชการ” *

(ตอนจบ)

โดย เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

เมื่อได้ทราบโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินเช่นนี้แล้ว ไม่มีเรื่องใดที่เป็นราชการแผ่นดินสำคัญที่จะไม่ใช่พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์เลยแม้แต่เรื่องเดียว และจากการที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้มีผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (Ombudsman) ซึ่งในต่างประเทศบอกว่าของเขามีมาแต่ชานานนั้น หากพิจารณาจะเห็นว่าไทยมี Ombudsman มาแต่โบราณ ดีกว่าของต่างประเทศมาก ซึ่งก็คือสถาบันพระมหากษัตริย์นี้แหละ เป็น Ombudsman มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย แม้ว่าบัดนี้รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้มีผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขึ้นมา เพื่อช่วยแบ่งเบาพระราชภาระไปบ้างก็ตาม แต่ก็ไม่ได้ตัดทอนพระราชอำนาจที่จะพิจารณาฎีกาทั้งหลายเลยแม้แต่หยด

เมื่อราชการแผ่นดินอันประกอบด้วย ราชการนิติบัญญัติ ราชการบริหาร ราชการตุลาการ จำเป็นที่จะต้องอาศัยพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ก็ต้องทำเรื่องเสนอขอพระราชทานพระมหากรุณา ซึ่งเรื่องที่ขอพระราชทานพระมหากรุณาทั้งหมดประมาณร้อยละ ๙๕ จะต้องส่งไปยังสำนักราชเลขาธิการ และท่านรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) ได้เคยกล่าวไว้ว่า ถ้าเป็นงานเอกสารที่ต้องขอพระราชทานพระมหากรุณาตามรัฐธรรมนูญตามกฎหมาย จะต้องผ่านสำนักราชเลขาธิการ ไม่ใช่สำนักพระราชวัง และหากถามต่อไปว่า ถ้าผู้เสนอขอเป็นรัฐบาลหรือสังกัดราชการบริหาร ราชการตุลาการ และราชการนิติบัญญัติจะส่งเรื่องทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายขึ้นไปเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยก็ดี ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยก็ดี ต้องส่งผ่านใคร คำตอบก็คือว่าต้องผ่านท่านราชเลขาธิการทั้งสิ้น

รัฐบาลจะทำอะไรก็แล้วแต่ต้องผ่านท่านราชเลขาธิการทั้งสิ้น แม้กระทั่งนายกรัฐมนตรีจะเข้าเฝ้าฯ ทูลเกล้าฯ ถวายชื่อรัฐมนตรี เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนั้น นายกรัฐมนตรีต้องลงนามรับสนองพระบรมราชโองการก่อนแล้วส่งให้ท่านราชเลขาธิการนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยก่อน จากนั้นท่านนายกรัฐมนตรีจึงจะไปเข้าเฝ้าฯ เพื่อขอรับพระราชทานกลับคืนมา จะเห็นได้ว่าไม่มีเอกสารใดที่จะกราบบังคมทูลฯ โดยไม่ผ่านสำนักราชเลขาธิการ

* จากการประชุมหารือการปฏิบัติงานร่วมระหว่างสำนักราชเลขาธิการกับส่วนราชการภายนอก เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๔๘ ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์ กรุงเทพมหานคร

สิ่งที่เราจะขอชักชวนความเข้าใจเกี่ยวกับข้อพึงปฏิบัติและไม่พึงปฏิบัติ (Do and Don't) ในเรื่องเกี่ยวกับราชการในพระมหากษัตริย์ ขอเริ่มต้นที่เรื่องที่ไม่ควรทำ (Don't) ก่อน จากการดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะรัฐมนตรีประมาณ ๒ ปีที่ผ่านมาพบว่า ๕ - ๖ ข้อต่อไปนี้เป็นสิ่งที่ในฐานะข้าราชการอย่างเราจะต้องพึงระวังไม่ให้เกิดขึ้นและเตือนใจตัวเองอยู่เสมอ

เรื่องแรก คือเรื่องราชการเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์นั้น ถึงแม้ไม่ใช่เรื่องที่ประทับตราว่าลับที่สุด ก็พึงถือว่าเป็นเรื่องลับ และไม่ใช่การสมควรที่ข้าราชการจะนำเรื่องใด ๆ ก็ตามที่ทูลเกล้าฯ ถวายผ่านสำนักพระราชเลขาธิการไปเที่ยวพูดจา เพราะฉะนั้นการรักษาความลับในการประสานงานระหว่างส่วนราชการทั้งหลาย จึงเป็นหัวใจสำคัญประการแรกที่พึงระวัง

เรื่องที่สอง คือเมื่อส่วนราชการต้องการขอพระราชทานพระมหากษัตริย์ในเรื่องใดแล้วนำเสนอผ่านมาทางสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อนำเสนอสำนักพระราชเลขาธิการนั้น ในหลายครั้งมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน เช่น กล่าวได้ว่าได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ แล้ว ซึ่งไม่ถูกต้อง เพราะว่าคำว่าทูลเกล้าทูลกระหม่อมนั้น แปลว่าเอาไว้บนศีรษะ ถ้าจะทูลเกล้าทูลกระหม่อม ก็ต้อง “ถวาย” ด้วย ไม่เช่นนั้นก็ไม่พ้นศีรษะเรา แต่ที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือว่า ไม่สมควรจะกล่าว ผมได้บรรยายให้คณะรัฐมนตรีชุดใหม่ฟังว่า ผมได้รับการประสานจากท่านเลขาธิการพระราชวัง และท่านราชเลขาธิการว่า เมื่อนำเรื่องใดเสนอไปยังสำนักพระราชเลขาธิการแล้ว ถ้าจำเป็นต้องกล่าวถึงจริง ๆ ให้กล่าวสั้น ๆ ว่า “เรื่องนี้ได้นำส่งสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งให้สำนักพระราชเลขาธิการ และดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปแล้ว” เป็นอันจบ ไม่พึงไปกล่าวถึงการทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอะไรทั้งสิ้น เพราะการทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายนั้นเป็นเรื่องภายในระหว่างสำนักพระราชเลขาธิการ ซึ่งเป็นราชเลขาธิการกับองค์พระมหากษัตริย์ เคยปรากฏเหตุโดยมีการลงหนังสือพิมพ์ว่าได้นำเรื่องทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายแล้ว ปรากฏว่าเรื่องนั้นเพิ่งมาถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักพระราชเลขาธิการยังไม่เคยได้รับเลย จนบางครั้งได้มีรับสั่งถามท่านราชเลขาธิการว่าเรื่องนั้นอยู่ที่ไหน ท่านราชเลขาธิการก็ไม่รู้ เพราะเรื่องยังไม่ถึงท่านหรือเพราะเรื่องยังไม่ออกจากสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีไปอย่างนี้เป็นต้น ทำให้เกิดความวุ่นวายเดือดร้อนกันไปทั่วทุกสารทิศ เพราะฉะนั้น วิธีที่ดีที่สุดก็คือให้กล่าวว่าเป็นเรื่องส่งสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อดำเนินการส่งต่อไปยังสำนักพระราชเลขาธิการแล้ว

เรื่องที่สาม คือ เมื่อเรื่องได้ถูกส่งไปยังสำนักพระราชเลขาธิการแล้ว ส่วนราชการมีสิทธิที่จะติดต่อสอบถามมายังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี หรือเจ้าหน้าที่ของสำนักพระราชเลขาธิการว่าเรื่องมีความคืบหน้าไปอย่างไรแล้ว แต่ขอความกรุณาว่า “อย่าเร่งด่วน” เพราะเป็นการไม่บังควร อีกทั้งสำนักพระราชเลขาธิการก็มีขั้นตอนภายในที่จะต้องตรวจสอบข้อกฎหมายข้อเท็จจริงให้ครบถ้วนถูกต้อง ก่อนนำเสนอท่านราชเลขาธิการและเข้าสู่การพิจารณาของคณะองคมนตรี คณะองคมนตรีจะทำความเห็นแล้วจึงสรุปความเห็นขึ้นนำความกราบบังคมทูลฯ เป็นขั้นตอนภายในที่ดำเนินการโดยเร่งด่วนอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม กระทรวงสามารถประสานขอทราบความคืบหน้าได้ ตัวอย่างเช่น กระทรวงบางกระทรวงเสนอร่างกฎหมายเข้าไปผ่านสภา และอยากให้อ่างกฎหมายนั้นมีผลใช้บังคับโดยเร็ว ขอให้แจ้งสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะมีหนังสืออีกหนึ่งฉบับแยกออกจากหนังสือส่งร่างกฎหมายขึ้นไปทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อกำหนดเรียนท่านราชเลขาธิการว่าร่างกฎหมายฉบับนี้รัฐบาลจำเป็นต้องรีบประกาศใช้ เพราะมีกำหนดเวลาที่ต้องดำเนินการตามกฎหมาย เมื่อสำนักพระราชเลขาธิการได้รับหนังสือฉบับดังกล่าวก็จะรีบดำเนินการให้อย่างเร่งด่วน ปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในอดีตก็คือว่า ไม่ได้มีการประสานกันโดยวิธีทำเป็นหนังสือราชการ แต่กลับใช้วิธีวิ่งเต้นกันแบบไทย ๆ ซึ่งไม่ควรทำ เพราะเหตุว่าสำนักพระราชเลขาธิการก็มีขั้นตอนดำเนินการภายใน และข้อสำคัญคือระบบการวิ่งเต้นนี้บางครั้งบางหนมันทำให้เกิดความไม่รอบคอบ แล้วความไม่รอบคอบนำมาซึ่งความผิดพลาด ผมยกตัวอย่างเรื่องหนึ่ง เหตุที่ทำให้ผิดมหาศาลมโหฬาร และเป็นเหตุให้ทรงไต่พระราชอำนาจยับยั้งก็คือร่างกฎหมายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา หากยังจำได้ จะพบว่าร่างกฎหมายฉบับนั้นมีที่ผิดลึบกว่าที่เหตุใดจึงมีที่ผิดลึบกว่าที่ คำตอบก็คือว่า ครูอยากจะเป็นครูเร็ว ก็ไปวิ่งเต้น ส.ส. ส.ส. ก็ดูไม่รอบคอบ อยากจะหาเสียงกับครูก็รีบเสนอไปยัง ส.ว. ส.ว. ก็ดูวิ่งเต้น ก็ไม่รอบคอบ ก็รีบดำเนินการโดยเร็ว นอกจากนี้ ยังมีกรณีไปวิ่งเต้นพี่สาวผม

เพื่อให้พี่สาวผมมาบอกผมให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาแล้วขอพระราชทานในวันที่เท่า่นั้น ขอพระราชทานในวันที่เท่านี้ กระทบจึงต้องแจ้งไปยังกระทรวงศึกษาธิการว่าขออย่าได้ทำเช่นนี้เป็นอันขาด ด้วยเหตุว่าไม่เหมาะสม ไม่บังควร และที่สำคัญที่สุดก็คือว่าเป็นไปไม่ได้ เพราะตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนั้น พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจ ๙๐ วันที่จะทรงพิจารณา จึงต้องขอย้ำอีกครั้ง และต้องขอความร่วมมือเพื่อนข้าราชการทั้งหลายไปบอกเพื่อนข้าราชการต่อ ๆ กันด้วยว่า วังคนอื่นอาจวังได้ แต่วังในเรื่องที่เกี่ยวกับราชการของสำนักราชเลขาธิการนั้นไม่ควรกระทำ เพราะเป็นเหตุให้เกิดความผิดพลาด เหตุการณ์ครั้งนี้เป็นเหตุให้พระราชทานร่างกฎหมายฉบับนั้นคืนมา แล้วรัฐสภาก็ลงมติไม่ยืนยัน

เรื่องที่สี่ คือการที่จะระบุถึงพระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์ในกฎหมายหรือกฎในเชิงยกเว้นนั้น ต้องประสานมาที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีและสำนักราชเลขาธิการก่อน ขอให้ฟังทราบบ้างว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่โปรดให้ยกเว้นการใด ๆ โดยไม่จำเป็นให้แก่สถาบันพระมหากษัตริย์ ผมเป็นกรรมการร่างกฎหมายอยู่ในชุดเดียวกับคุณหลวงอรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร พิจารณากฎหมายแระ ซึ่งในกฎหมายแระนั้น ให้ทำเหมือนแระโดยวิธีทำอุโมงค์ การเจาะเหมือนแระในอุโมงค์นั้นไม่ต้องขออนุญาตหน่วยงานอื่น หรือเจ้าของสถานที่ เว้นแต่กรณีเป็นที่ของทหาร และที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์หรือพระราชวัง คุณหลวงอรรถสิทธิ์ ๕ ท่านก็ถามส่วนราชการที่เสนอมา เวลานั้นคือกรมทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์หรือพระราชวัง ว่ามีเหตุผลอย่างไร ซึ่งได้รับการชี้แจงว่าในส่วนที่ของทหารนั้นคือเรื่องความมั่นคง ในส่วนที่ของพระราชวังและที่ของสำนักงานทรัพย์สิน ๕ นั้น เขียนไว้เพื่อถวายพระเกียรติยศแก่พระมหากษัตริย์ คุณหลวงอรรถสิทธิ์ ๕ บอกว่าให้เอาออกเดี๋ยวนี

เรื่องล่าสุดที่จะต้องเล่ากันให้ฟังก็คือ กระทรวง ๆ หนึ่งเสนอกฎกระทรวงเข้ามาในคณะรัฐมนตรีจะขอยกเว้นค่าธรรมเนียมใบอนุญาตนักบิน แล้วก็ระบุพระนามซึ่งเป็นตำแหน่งพระบรมวงศานุวงศ์ทั้งสิ้นลงในกฎกระทรวง ท่านรองเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้หารือกับผมว่า กฎกระทรวงเขียนอย่างนี้ ควรหรือไม่ คำตอบก็คือไม่ควร ไม่ควรอย่างยิ่งที่จะไปเขียนอย่างนั้น แล้วถ้าจะต้องถวายเป็นการยกเว้นจะมีวิธีเขียนเป็นอย่างอื่นอีกหรือไม่ จึงได้แนะนำว่า ในกฎกระทรวงควรระบุค่าธรรมเนียมที่จะยกเว้นให้เป็นไปตามประกาศของกระทรวง แล้วจึงออกประกาศกระทรวง โดยให้ติดประกาศกระทรวงในที่อันควร และไม่ควรรระบุในกฎในลักษณะที่จะกระทบพระราชฐานะได้

สิ่งที่ควรกระทำอีกสองข้อ ที่ผมเห็นว่าควรจะให้มีความสำคัญมาก คือ **เรื่องทีหนึ่ง** การประสานราชการกับสำนักราชเลขาธิการ ควรตรวจสอบความพร้อมของเอกสารและข้อมูลให้ถูกต้องและพร้อมเพรียง มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาได้ ผมเคยมีประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวเองครั้งหนึ่ง ที่ต้องเรียนให้เพื่อนข้าราชการทราบ เพราะไม่ต้องการให้เกิดเหตุลักษณะนี้อีก จึงต้องเล่าข้อเท็จจริงให้ฟัง แม้จะเป็นเรื่อง closed session ของพวกเรา เพื่อจะได้แบ่งปันความรู้กัน และต้องขออนุญาตท่านราชเลขาธิการ คือเรื่องการขอพระราชทานอภัยเชษฐีเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดรถไฟฟ้าใต้ดิน เดิมสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้รับการประสานจากกระทรวงคมนาคมว่าให้กราบบังคมทูลเชิญในวันหนึ่ง ซึ่งเมื่อทำหนังสือกราบบังคมทูลพระกรุณาแล้ว ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมได้มาบอกผมว่าวันที่ขอพระราชทานกราบบังคมทูลเชิญเสด็จ ๕ ซ้ำไป อยากจะกราบบังคมทูลพระกรุณาให้เสด็จ ๕ เร็วขึ้น เพราะรัฐบาลมีความจำเป็นที่จะนำเงินรายได้ตั้งแต่วันที่เสด็จ ๕ ทรงเปิด จนถึงวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้า ๕ พระบรมราชินีนาถ ขึ้นทูลเกล้า ๕ ถวายสมเด็จพระนางเจ้า ๕ พระบรมราชินีนาถ ทั้งหมดนี้เป็นความไม่รอบคอบของเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ผมก็รีบประสานไปยังท่านราชเลขาธิการว่าขอเลื่อนวัน ท่านราชเลขาธิการก็เมตตา ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ปราบกฏว่ามีรับสั่งถามท่านราชเลขาธิการว่า รัฐบาลเชิญในวันหลังจากนี้มีใช่หรือ ซึ่งก็ใช่ และที่สำคัญกว่านั้นก็คือ เมื่อท่านราชเลขาธิการถามกลับมาที่ผม ผมถามกลับไปว่าการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย (รฟม.) ก็ได้คำตอบว่าวันที่เชิญให้เร็วขึ้นมานั้นเป็นไปไม่ได้ เพราะว่าวิศวกรอิสระยังไม่ตรวจรับรอง ผมก็ตกใจเกือบสิ้นสติ ไม่ได้สมประดี เพราะนี่แสดงว่าตนเองบกพร่องถึงขนาดนำความไปกราบเรียนท่านราชเลขาธิการให้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาผิดพลาด เห็นจะต้องขอพระราชทานอภัยโทษกัน ก็รีบนำความกราบเรียนท่านราชเลขาธิการ แต่ภายหลังก็รู้ว่าการผิดพลาดซ้อนซ้อนผิดพลาดเลยทำให้

ถูกต้องขึ้นมา คือรัฐมนตรีไปตกลงกับบริษัทผู้รับสัมปทานว่าให้เลื่อนวันเร็วขึ้น แล้ววิศวกรอิสระก็จะตรวจรับรองเร็วขึ้น โดยผู้ว่าการ รฟม. ไม่รู้เรื่อง นี่แสดงว่าการประสานระหว่างส่วนราชการไม่เรียบร้อย ผลสุดท้ายก็กราบเรียนท่านราชเลขาธิการไปว่าตกลงที่รัฐบาลขอพระราชทานเลื่อนขึ้นมานั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว ท้ายที่สุด ได้แจ้งให้กระทรวงคมนาคม และ รฟม. ไปทำหนังสือมาทั้งสองฉบับเพื่อยืนยันวันที่ขอพระราชทานหลังสุดขึ้นมา ที่เอาเรื่องตัวเองมาเล่าให้ท่านฟังก็เพื่อจะบอกท่านว่า เรื่องใดก็ตามที่จะนำความขึ้นกราบบังคมทูล ฯ นั้น อย่าผลีผลาม ต้องตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้องตรงกันทุกหน่วยทุกตอนเสียก่อน แล้วนำความขึ้นกราบบังคมทูล ฯ ผ่านสำนักราชเลขาธิการ ตรงนี้กระทรวงบางกระทรวงทำดีแล้ว แต่บางกระทรวงยังต้องขอฝากไว้ด้วย เคยมีตัวอย่างในการแต่งตั้งข้าราชการรายหนึ่ง โดยให้พ้นจากตำแหน่งเดิมแล้วแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใหม่ เสร็จแล้วอีกสองวัน ก็ให้พ้นจากตำแหน่งใหม่ไปดำรงอีกตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งสร้างความสับสนไม่เฉพาะในสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเท่านั้น แต่ยังทำให้สำนักราชเลขาธิการสับสน ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องเดียวกัน ควรจะทำรวมกันมาในครั้งเดียว หรือมีฉะนั้นก็ต้องประสานกันให้แน่ชัด บังเอิญเจ้าหน้าที่ของผมคือผู้อำนวยการสำนักอาลักษณ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเพื่อนร่วมงานของท่านเป็นคนละเอียด ก็พบปัญหานี้ จึงต้องทำจดหมายแยกพิเศษเพื่อชี้แจงมายังสำนักราชเลขาธิการว่า การแต่งตั้งข้าราชการรายนี้มี ๔ โปรดเกล้า ฯ คือโปรดเกล้า ฯ ให้พ้นตำแหน่งเดิม แต่งตั้งดำรงตำแหน่งใหม่ เสร็จแล้วโปรดเกล้า ฯ ให้พ้นตำแหน่งใหม่นั้น แล้วแต่งตั้งโปรดเกล้า ฯ ให้ดำรงอีกตำแหน่งหนึ่ง โดยระบุวันเวลาไว้ชัดเจน ซึ่งส่วนราชการจะต้องมีความละเอียด และต้องคิดให้รอบคอบ

เรื่องที่สอง เรื่องใดก็ตามที่นำความขึ้นกราบบังคมทูล ฯ นั้น ไม่เพียงแค่น้อย ๆ เมื่อสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี นำกราบเรียนนายกรัฐมนตรีแล้ว เป็นมติคณะรัฐมนตรีเวียนไปส่วนราชการทั้งหลายแล้ว ในการตั้งข้าราชการ สมมติว่าควรจะต้องตั้งวันที่ ๑ แต่ตอนแรกเสนอว่าให้ตั้งในวันที่ ๒๐ ก็นำความผ่านสำนักราชเลขาธิการกราบบังคมทูล ฯ ไป ต่อมาอีก ๒ เดือนขอให้เปลี่ยนวันโดยไม่รู้สาเหตุ บางครั้งตอนหลังคณะรัฐมนตรีมีมติว่าการเปลี่ยนวันเป็นเรื่องไม่พึงกระทำ

เรื่องที่พึงกระทำข้อสุดท้ายคือ เรื่องระยะเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและการขอพระราชทานความเป็นธรรม ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ว่า ๒๐ วัน นับแต่วันที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้รับเรื่องจากสภานายกรัฐมนตรีต้องนำขึ้นทูลเกล้า ฯ พบว่า ส่วนราชการที่ส่งข้าราชการมาตรวจกฎหมายในชั้นสุดท้ายก่อนนำความกราบบังคมทูลพระกรุณานั้น บางส่วนราชการส่งคนมาในวันที่ ๑๗ เหลืออีก ๓ วัน จะทูลเกล้า ฯ ถวายไม่ทัน จึงต้องขอความกรุณาด้วย สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแจ้งไปวันใด ขอได้โปรดส่งข้าราชการมาตรวจทันในวันนั้นหรือวันรุ่งขึ้น เพราะยังมีขั้นตอนที่จะต้องนำความขึ้นไปให้นายกรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการและส่งสำนักราชเลขาธิการ อีกเรื่องหนึ่งคือ เรื่องฎีกาขอพระราชทานความเป็นธรรม เราพบเสมอว่าสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะต้องมีหนังสือทวงไปยังส่วนราชการทุก ๒ เดือน จนกระทั่งต้องมีมติคณะรัฐมนตรีกำกับว่า เวลาที่ราษฎรทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานความเป็นธรรมไปนั้น เป็นเรื่องสำคัญที่ส่วนราชการพึงเร่งรัดให้ความร่วมมือกับสำนักเลขาธิการให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ ขอให้ถึงตัวเอง หรือเอาหัวอกราษฎรที่มีความทุกข์อยู่มาได้ในหัวอกเรา ถ้าทุกข์ของราษฎรได้รับการแก้ไขเร็วเท่าใด ก็ยังเป็นประโยชน์มากเท่านั้น ขอเรียนว่าความจริงยังมีประเด็นอื่นอีก แต่ว่าพันวิสัยที่จะพูดให้หมดให้ทันครับ แต่ก็ขอย้ำว่าหลังจากที่พูดเรื่อง Do and Don't ทั้งหลายแล้ว ก็ขอความร่วมมือจากเพื่อนข้าราชการทั้งหลายว่า เรื่องที่เป็นราชการเกี่ยวกับสำนักราชเลขาธิการ ขอได้โปรดระลึกคำไว้ ๓ คำครับ หนึ่ง **รักษาความลับ** สอง **ความสมบูรณ์ถูกต้อง** แล้วก็สาม **ความรวดเร็ว** สามอันนี้ท่านนี้ที่จะเป็นกฎแก้ไขไปสู่ความสำเร็จทุกอย่างที่เราในฐานะข้าราชการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะรับใช้เบื้องพระยุคลบาทได้สมกับการเป็นข้าราชการ

ขอบพระคุณครับ

ถึง

หนังสือ

The World is Flat: A Brief History of the Twenty-First Century*

โดย Thomas L. Friedman

ความหมายของ The World is Flat

ผู้เขียนอธิบายว่า ในปี ค.ศ. ๑๔๙๒ เมื่อ Christopher Columbus เดินทางเพื่อหาเส้นทางไปทวีปอินเดีย แต่ด้วยความผิดพลาดโดยบังเอิญจึงไปพบทวีปอเมริกา Columbus มีประสบการณ์จากการเดินทางครั้งนั้นว่าโลกกลม แต่ในปัจจุบันที่เป็นยุคโลกาภิวัตน์ทำให้ขณะนี้อินเดียเป็นศูนย์กลางของ Business Process Outsourcing (BPO) ให้บริการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการรับเขียน Software กรอกแบบภาษี วิเคราะห์ผล X-ray ติดตามกระเป๋าเดินทางที่สูญหายให้แก่สายการบิน โดยให้บริการแก่บริษัทต่าง ๆ ทั่วโลกผ่านทาง Internet ส่วนประเทศจีนมีแรงงานที่สามารถพูดภาษาญี่ปุ่นหลายพันคนกำลังให้บริการ BPO แก่บริษัทต่าง ๆ ของประเทศญี่ปุ่น หรือแม้แต่ในประเทศที่กำลังพัฒนาเอง รูปปั้น Virgin of Guadalupe ที่ชาวเม็กซิกันนับถือและวางขายอยู่ในประเทศเม็กซิโกนั้นขณะนี้ทำจากประเทศจีน ประสบการณ์เหล่านี้เปรียบเสมือนว่าปัจจุบันเราอยู่ในโลกที่แบน และผลที่เกิดขึ้นก็คือการเผชิญหน้ากันในสนามการแข่งขันภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกัน (level playing field)

กระแสโลกาภิวัตน์ที่ผ่านมาในประวัติศาสตร์มี ๓ ช่วง

- ✦ Globalization-๑.๐ เริ่มจากปี ค.ศ. ๑๔๙๒ มีกลไกการเปลี่ยนแปลงคือประเทศตะวันตก เช่น สเปนและอังกฤษ เป็นต้น ที่เดินทางแสวงหาอาณานิคม ทำให้โลกเสมือนลดขนาดลงจากขนาดใหญ่เป็นขนาดกลาง
- ✦ Globalization-๒.๐ เริ่มจากปี ค.ศ. ๑๘๐๐ โดยกลไกคือบริษัทข้ามชาติที่แสวงหาตลาดและแรงงานในโลกตะวันออก ทำให้โลกเสมือนลดจากขนาดกลางเป็นขนาดเล็ก
- ✦ Globalization-๓.๐ เริ่มจากปี ค.ศ. ๒๐๐๐ ที่เทคโนโลยีสารสนเทศทำให้โลกเสมือนลดจากขนาดเล็กเป็นขนาดจิ๋ว โดยกลไกคือคนทุกคนและทุกกลุ่มที่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยี (plug and play) และร่วมในกระแสโลกาภิวัตน์นี้ได้โดยไม่จำกัดเฉพาะชาวโลกตะวันตกอีกต่อไป

*แปลและสรุปเรียบเรียงโดยสำนักวางแผนเศรษฐกิจมหภาค สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๘

เหตุการณ์สำคัญ ที่ทำให้โลกแบน

★ ๑๑/๙/๘๙ The wall came down and Windows came up. วันที่ ๙ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๘๙ (๑๑/๙) กำแพงเบอร์ลินถูกทำลาย ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการเริ่มโลกไร้พรมแดน และหลังจากนั้นอีก ๕ เดือน โปรแกรม Windows ๓.๐ เริ่มวางตลาด

★ ๘/๙/๙๕ People to people connectivity วันที่ ๙ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๙๕ บริษัท Netscape เข้าเป็นบริษัทมหาชน ซึ่งทำให้เกิดสิ่งสำคัญ ๓ เรื่องการมี browser ที่ทำให้การใช้ Internet เกิดเป็นที่นิยมทั่วโลก ทำให้มีมาตรฐานที่การติดต่อสื่อสารและเชื่อมโยงกันระหว่างผู้ใช้คอมพิวเตอร์ระบบต่าง ๆ เกิดขึ้นได้ ขณะเดียวกันเกิดกระแส Dot-Com boom จนเกิดการลงทุนในการวางสาย Fiber Optic มูลค่าประมาณ ๑ ล้านล้านเหรียญ ซึ่งทำให้เกิดการสื่อสารได้ทั่วโลกโดยต้นทุนการส่งเอกสาร เพลง หรือข้อมูลลดลงอย่างมหาศาล

★ Work Flow Software (Application to application connectivity) การที่มีมาตรฐานและการเชื่อมโยงให้เกิดการสื่อสารระหว่างผู้ใช้คอมพิวเตอร์ต่างกันและโปรแกรมต่างกันได้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการทำงาน (work flow) อย่างมาก การแบ่งปันความรู้และการร่วมงานกันเกิดขึ้นระหว่างคนที่อยู่ต่างสถานที่ ต่างเวลา ต่างงานกัน อย่างไม่เคยเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์

★ Open-sourcing เช่นการเปิดให้ใช้โปรแกรม Linux ฟรีแก่คนทั่วไป ทำให้เกิดรูปแบบใหม่ของการสร้างสรรค์ (new industrial model of creation) และการร่วมทำงาน เช่น นักศึกษาอายุ ๑๙ ปีของมหาวิทยาลัย Stanford ประเทศสหรัฐอเมริกา ร่วมกับนักศึกษาอายุ ๒๔ ปี ในประเทศ New Zealand พัฒนาโปรแกรม Firefox Web Browser โดยไม่เคยพบตัวกันเลย และโปรแกรมได้มีผู้ download ไปใช้แล้วกว่า ๑๐ ล้านคน

★ Outsourcing เป็นรูปแบบใหม่ของการร่วมกันในการะบวนการทำงาน โดยกิจกรรมต่าง ๆ ของบริษัทสามารถแยกออกไปทำนอกบริษัทในที่อื่นได้

★ Offshoring การที่จีนเข้าร่วม WTO กระตุ้นการย้ายฐานการผลิตหรือแยกกิจกรรมต่าง ๆ ของบริษัทไปต่างประเทศ (offshoring) ที่มีต้นทุนถูกกว่ามากขึ้น

★ Supply Chaining การบริหารห่วงโซ่อุปทานในปัจจุบันทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก บริษัท Wal-Mart ชื่อของจากประเทศจีนเป็นมูลค่าอันดับที่ ๘ เมื่อเทียบกับประเทศคู่ค้าของจีน (มากกว่าการส่งออกของจีนไปแคนาดา หรือ ออสเตรเลีย)

★ Insourcing คือการที่บริษัทเข้าไปทำงานต่าง ๆ ในบริษัทอื่น เช่น UPS ซึ่งขณะนี้รับทำงาน logistics ให้กับหลายบริษัท การดูแลและให้บริการแก่ลูกค้าคอมพิวเตอร์ของ Toshiba หรือการให้บริการลูกค้าสั่งซื้อรองเท้าทาง nike.com นั้นจะดำเนินการโดย UPS ตั้งแต่การตอบโทรศัพท์ ซ่อมของ ห่อของ ส่งของ จนถึงการเก็บเงิน

★ In-forming เราสามารถหาข้อมูลให้ตัวเองได้อย่างง่ายดายจาก Internet และ search engine เช่น Google

★ The Steroids Wireless and Voice over the Internet เป็นเครื่องมือที่เหมือนยาชูกำลังที่จะทำให้การร่วมงานในรูปแบบต่าง ๆ ทำได้โดยมีประสิทธิภาพมาก เนื่องจากเราจะสามารถเชื่อมต่อกับใครก็ได้ ที่ไหนก็ได้ ด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย

ทั้ง ๑๐ เรื่องนี้เป็นปัจจัยที่ทำให้โลกแบนขึ้นและเรียกปัจจัยเหล่านี้ว่า “flatteners”

Triple Convergence

ประมาณปี ค.ศ. ๒๐๐๐ มีการเปลี่ยนแปลง ๓ เรื่องเกิดขึ้นซึ่งเป็นกระบวนการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของโลกต่อไปในศตวรรษที่ ๒๑ ได้แก่

★ First Convergence ได้แก่ การที่ flatteners ทั้ง ๑๐ ประการได้มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เช่น informing มีผลต่อ outsourcing; outsourcing มีผลต่อ insourcing; insourcing มีผลต่อ offshoring เป็นต้น ซึ่งเป็นกระบวนการรวมและแลกเปลี่ยนงานและความรู้กันทั่วโลกโดยไม่ขึ้นกับความแตกต่างระหว่าง เวลา ระยะทาง หรือแม้กระทั่งภาษา

❖ **Second Convergence** ได้แก่ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นแนวราบ (horizontal) การค้นพบกระแสไฟฟ้าในระยะแรก ยังไม่ได้ก่อให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เนื่องจากยังต้องมีการเปลี่ยนแปลงโรงงาน กระบวนการผลิต และพฤติกรรมการทำงานของคนจากที่เคยคุ้นเคยกับเครื่องจักรไอน้ำ ถ้าเปรียบเทียบกับในปัจจุบันสิ่งที่กำลังเพิ่งเริ่มต้นก็คือการที่คนต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากแนวตั้ง คือ command and control value creation models มาเป็น connect and collaborate horizontal value creation model ตัวอย่างเช่น ในยุค globalization ๑.๐ การซื้อบัตรโดยสารเครื่องบินจะต้องซื้อผ่านบริษัทจำหน่ายบัตรโดยสารซึ่งให้บริการลูกค้า ยุค globalization ๒.๐ เริ่มมีเครื่องขายอัตโนมัติที่สนามบินที่ลูกค้าสามารถซื้อได้ด้วยตนเอง ส่วนยุค globalization ๓.๐ ลูกค้าสามารถซื้อผ่าน internet และสั่งพิมพ์บัตรโดยสารเองที่บ้านและนำไปขึ้นเครื่องบินได้เลย นั่นคือลูกค้าได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นแนวราบ โดยทำงานแทนพนักงานของบริษัทด้วยทรัพยากรของตัวเอง ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพและจะเกิดขึ้นอีกมากมายต่อไปในโลก

❖ **Third Convergence** ได้แก่ การที่มีคนอีก ๓ พันล้านคนจากจีน อินเดีย และรัสเซีย เข้ามาร่วมแข่งขันในโลกที่แบนขึ้น ถ้าเพียงแค่วัตถุละ ๑๐ ของประชากรนี้ได้เข้ามาร่วมในกระบวนการโลกาภิวัตน์ก็มากกว่าจำนวนแรงงานของสหรัฐถึงสองเท่า

ข้อเสนอแนะสำหรับประเทศกำลังพัฒนา

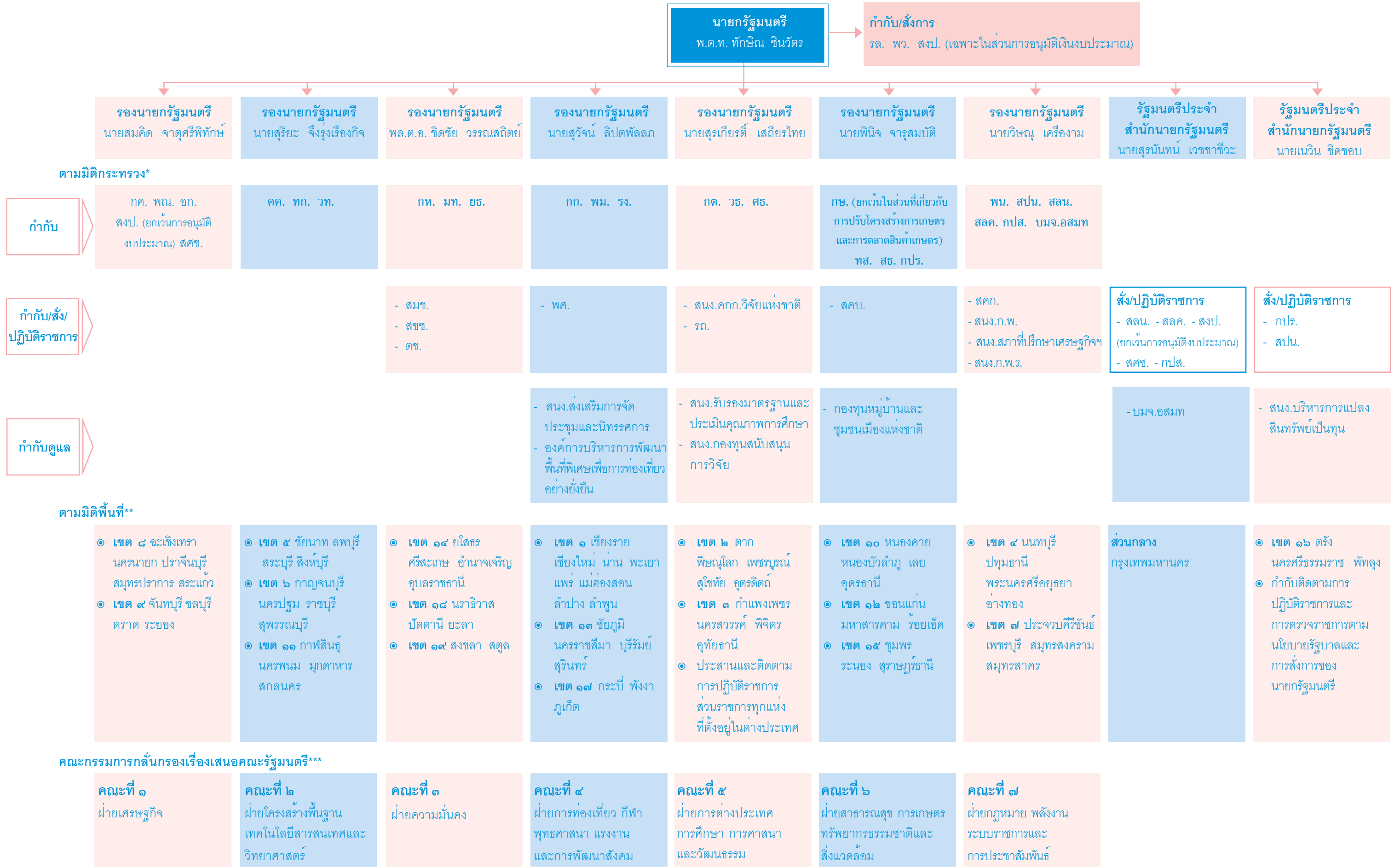
การปฏิรูปในระดับมหภาคดังเช่นในอดีต ได้แก่ นโยบายส่งเสริมการส่งออก แปรรูปรัฐวิสาหกิจ เปิดเสรีการเงิน ปรับระบบอัตราแลกเปลี่ยน ลดการอุดหนุนจากรัฐบาล ลดการปกป้องทางภาษีการค้า สร้างความยืดหยุ่นของตลาดแรงงาน และนโยบายการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ เป็นต้น ไม่เพียงพอที่จะทำให้ประเทศสามารถอยู่รอดในโลกแบนที่มีการแข่งขันสูง ขณะเดียวกันประเทศจำเป็นต้องมีการปฏิรูปในระดับจุลภาค โดยมีวัตถุประสงค์ให้มีกฎระเบียบและโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนคนในประเทศจำนวนมากที่สุดให้สามารถสร้างนวัตกรรม เป็นผู้ประกอบการ จัดตั้งบริษัท เข้าถึงทุน เมฆิญาการแข่งขัน และเป็นที่ต้องการของคนในที่ต่าง ๆ ในโลกที่จะเข้ามาร่วมงานกัน (collaborate) ทั้งนี้การปฏิรูปดังกล่าวจะต้องมี ๔ องค์ประกอบ ได้แก่

- ❖ **โครงสร้างพื้นฐาน** ได้แก่ ถนน ท่าเรือ สนามบิน และโครงข่ายโทรคมนาคม เป็นต้น
- ❖ **กฎระเบียบ** ที่สนับสนุนและไม่ขัดขวางวัตถุประสงค์ข้างต้น
- ❖ **การศึกษา** ทั้งโอกาสและคุณภาพ
- ❖ **วัฒนธรรม** ประเทศที่สามารถเปิดรับแนวคิดและการปฏิบัติที่เป็น best practice จากต่างประเทศและปรับเข้ากับวัฒนธรรมดั้งเดิมได้ เช่น สหรัฐ อินเดีย ญี่ปุ่น และจีน เป็นต้น จึงจะมีโอกาสของความสำเร็สูง นอกจากนี้การร่วมงานกัน ต้องมีความไว้วางใจระหว่างกัน ซึ่งต้องการความอดทน และการยอมรับในความแตกต่าง (culture of tolerance)

นอกจากองค์ประกอบทั้ง ๔ ยังมีสิ่งที่จับต้องไม่ได้ ที่เป็นปัจจัยส่งผลให้บางประเทศ เช่น เกาหลีและไต้หวัน ประสบความสำเร็จในการปรับตัว ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ เช่น อียิปต์ และซีเรีย ไม่ประสบความสำเร็จ ได้แก่การมีผู้นำในสังคมที่มีวิสัยทัศน์และความตั้งใจในการผลักดันการเปลี่ยนแปลง และพลังของสังคมที่จะร่วมมือร่วมใจกันในการพัฒนาประเทศ ชาวจีนขณะนี้ไม่ได้ต้องการเพียงแค่ผลิตรถ GM ได้ แต่ต้องการจะเป็นบริษัทอย่าง GM และเข้ามาแทนที่ GM ในธุรกิจรถยนต์ให้ได้ การปฏิรูประดับจุลภาคที่สำเร็จต้องการแนวร่วมที่มีความหลากหลายและมีจำนวนมากจึงเป็นเรื่องที่ยากและท้าทายกว่าการปฏิรูประดับมหภาคที่ผ่านมาในอดีต

การมอบอำนาจรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีตามมติกระทรวง - มติพื้นที่ และคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี

หมายเหตุ * คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๔๑/๒๕๔๔ ลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๔ เรื่อง มอบหมายและมอบอำนาจให้รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี
 ** คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๔๒/๒๕๔๔ ลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๔ เรื่อง มอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีกำกับติดตามการปฏิบัติราชการในภูมิภาค และ กทม.
 *** คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๔๗/๒๕๔๔ ลงวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๔๔ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี รวม ๗ คณะ

การเพิ่มประสิทธิภาพ

ในการทำงาน

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต)

(ตอนจบ)

ความองอาจที่ดี

มีคุณธรรมข้อหนึ่งที่ถือว่าเป็นพื้นฐาน ที่จริงเป็นพื้นฐานของการที่จะก้าวหน้าในคุณธรรมทั้งหมดทีเดียว คุณธรรมข้อนี้ท่านเรียกว่า

“ฉันทะ”

ฉันทะตัวนี้เราฟังแล้วคุ้นหู เพราะท่านที่เป็นนักศึกษาระดับมัธยมต้นที่ ฉันทะเป็นข้อหนึ่งใน*อิทธิบาท ๔* เราแปลกันว่า *ความพอใจรักใคร่* ในสิ่งนั้น หมายความว่า ถ้าเรามีงานที่จะต้องทำ เราก็รักงานนั้น เรื่องที่เกี่ยวข้องกับฉันทะ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกระทำเท่านั้น เพราะ *อิทธิบาท* แปลว่า *ทางไปสู่ความสำเร็จหรือคุณธรรมที่ให้ถึงความสำเร็จ* เป็นเรื่องของการกระทำ จะทำให้สำเร็จต้องมีฉันทะ มีความรัก ความพอใจในสิ่งที่จะทำ แปลง่าย ๆ ว่า *“มีใจรัก”* เมื่อมีใจรักแล้ว ก็มาโยงกับความสันโดษและไม่สันโดษ พอเรามีใจรักในงานที่ทำ สิ่งที่เป็น วัตถุประสงค์ สิ่งที่ตั้งใจขึ้นมา เราก็จะมีใจฝักใฝ่อยู่กับวัตถุประสงค์ของเรานั้น อยู่กับงานที่จะนำไปสู่วัตถุประสงค์ เราจะไมยอมหยุด ถ้าไม่สำเร็จผลตามวัตถุประสงค์ แล้วผลที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นนั้น เรายังถือว่ายังไม่พอ เราจะต้องเดินหน้าต่อไป

ในแง่นี้ ก็มีความไม่สันโดษเกิดขึ้น เรียกว่า *“ไม่สันโดษในกุศลธรรม”* และเพราะการที่เราเอาใจมาฝักใฝ่ มามุ่งอยู่กับงานที่เป็น วัตถุประสงค์นี้ เราก็จะเกิดความสันโดษในเรื่องของเครื่องอำนวยความสะดวกสบาย เรื่องปรนเปรอต่าง ๆ คือไม่ค่อยเอาใจใส่ จะเห็นว่า คนที่ตั้งใจทำงานอย่างจริงจังแล้ว ก็ไม่วุ่นวายกับสิ่งปรนเปรอบำรุงบำเรอทั้งหลาย ดังนั้น ฉันทะนี้เป็นธรรมพื้นฐานที่จะนำไปสู่สันโดษ และ ความไม่สันโดษที่ถูกต้อง

อิทธิบาท ๔: ทางแห่งความสำเร็จ

นอกจากการที่จะมีความไม่สันโดษ และสันโดษที่ถูกต้องแล้ว เพราะฉันทะทำให้ใจมาอยู่กับงาน สิ่งที่ทำ สิ่งที่เป็นเป้าหมาย ทำให้เกิด จิตใจฝักใฝ่อย่างที่ว่ามาเมื่อกี้ เมื่อใจฝักใฝ่ก็ทำงานด้วยความแน่วแน่จริงจัง สภาพที่จิตแน่วแน่มุ่งอยู่กับสิ่งที่กระทำนั้น เราเรียกว่าเป็น *“สมาธิ”*

เพราะฉะนั้น ฉันทะก็นำไปสู่สมาธิ สมาธิในการทำงานเกิดได้ด้วยกรรมมีฉันทะ เมื่อมีสมาธิและใจก็รักงานนั้น ทำงานด้วยใจรัก ใจก็เป็นสุข เพราะฉะนั้น คนที่ทำงานด้วยฉันทะก็มีจิตใจเป็นสุข ใจเป็นสมาธิ สมาธิก็ทำให้เป็นสุขเพราะจิตใจสงบแน่วแน่ เมื่อทำจิตใจให้เป็น

สมาธิแน่วแน่ ตั้งใจจริงจัง ใจรักงานนั้น ตั้งใจทำเต็มที่ มีความเพียรพยายาม ผลสำเร็จของงาน ก็เป็นผลสำเร็จที่ดี เรียกว่านำไปสู่ **“ความเป็นเลิศ”** ของงานนั้น หมายความว่า งานนั้น จะสำเร็จผลอย่างดีเลิศ อันนี้ก็เลยพันกันไปหมด เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า ฉันทะ เป็นคุณธรรมอย่างหนึ่งในอิทธิบาท ๔ คือ **ธรรมที่เป็นเครื่องให้ถึงความสำเร็จ** หรือเรียกง่าย ๆ ว่า **“ทางแห่งความสำเร็จ”**

เมื่อพูดมาถึงอิทธิบาทแล้ว ก็จะต้องโยงไปถึงคุณธรรมข้ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เพราะ อิทธิบาทมี ๔ ข้อ คือ **ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ฉันทะ** คือ ข้อที่พูดมาแล้ว **ความพอใจรักใคร่** ในสิ่งนั้น รักงาน รักเป้าหมาย รักจุดหมายที่ตั้งมา รักวัตถุประสงค์ของงานนั้น

ข้อต่อไปนี่คือ **วิริยะ ความเพียร ความพยายาม จิตตะ ความเอาใจใส่ในสิ่งนั้น วิมังสา ความไตร่ตรองสอบสวนพิจารณา** หรือถ้าจะพูดให้สั้น ง่าย ๆ ก็บอกว่า **“มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝึกฝน ใช้ปัญญาสอบสวน”** นี่เป็นอิทธิบาท ๔

ฉันทะเป็นข้อที่ ๑ ตามปกติถ้ามีฉันทะแล้ว มันก็ช่วยให้เกิดคุณธรรมข้ออื่นใน อิทธิบาท ๔ ตามมา มันสัมพันธ์กัน ช่วยเหลือเกื้อหนุนกัน พอมีฉันทะใจรักแล้ว มันก็เกิด ความเพียรพยายาม เมื่อมีความเพียรพยายามใจก็ฝึกฝนจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้น มีใจจดจ่อเอาใจใส่แล้ว ก็สามารถจะใช้ปัญญาพิจารณาสอบสวน เรื่องราวนั้น ไตร่ตรองถึงข้อบกพร่อง ข้อที่ควรแก้ไข หาทางทดลองปรับปรุงอะไรต่าง ๆ เหล่านี้ มันก็ตามกันมา ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา เป็นชุดกันทีเดียว แต่ความจริงนั้นไม่จำเป็นจะต้องตามลำดับนี้ อิทธิบาท ๔ นั้นแต่ละข้อมันก็เป็นใหญ่ในแต่ละตัว พระพุทธเจ้าตรัสว่า อิทธิบาท ๔ แต่ละข้อเป็นตัวทำให้เกิดสมาธิได้ทั้งนั้น ในพระไตรปิฎกจึงมักจะตรัสเรื่องอิทธิบาท ๔ ในแง่ของสมาธิ แล้วจะมีสมาธิตามชื่อของ อิทธิบาท ๔ แต่ละข้อ พระพุทธเจ้าตรัสว่า

สมาธิที่อาศัยฉันทะเกิดขึ้น เรียกว่า **“ฉันทสมาธิ”**

สมาธิที่อาศัยวิริยะเกิดขึ้น เรียกว่า **“วิริยสมาธิ”**

สมาธิที่อาศัยจิตตะ ความเอาใจฝึกฝนเกิดขึ้น เรียกว่า **“จิตตสมาธิ”**

และสมาธิที่อาศัยวิมังสาเกิดขึ้น เรียกว่า **“วิมังสาสมาธิ”**

ตกลงมีสมาธิ ๔ แบบ อันนี้อาจจะเป็นคำที่แปลก ที่จริงพระไตรปิฎก มีคำตรัสถึงเรื่องสมาธิตามหลักอิทธิบาทนี้บ่อย ๆ

การสร้างสมาธิโดยเอาหลักอิทธิบาทมาใช้นี้เราจะเห็นว่ามันช่วยให้ได้ผลดี แล้วไม่จำเป็นจะต้องเป็นไปตามลำดับที่ว่า คือแต่ละข้อ นี้ทำให้เกิดสมาธิได้ทั้งนั้น แล้วมันจะสัมพันธ์กับนิสัยของคน สมาธิในแบบอิทธิบาทนี้มันเกื้อกูลแก่การทำงานมาก สำหรับข้อฉันทะนั้นได้พูด มาแล้วว่า เมื่อมีใจรักแล้วเราก็เกิดความแน่วแน่ เกิดสมาธิในการทำงาน อันนี้เป็นเรื่องแน่นอน

แต่ทีนี้สำหรับคนบางคน ถ้าเราต้องการที่จะนำหรือกระตุ้นให้เกิดสมาธิ ลักษณะจิตใจของเขาเหมาะแก่การกระตุ้นวิริยะมากกว่า วิริยะนี้มาจากคำว่า **วิระ** ตามหลักภาษา **วิระกับภาวะ** รวมกันแล้วก็**เป็นวิริยะ** แปลว่า **วิภาวะ ภาวะของผู้แก่ล้า** วิริยะที่แปลว่า **ความเพียร พยายาม** นี้แปลตามศัพท์ว่า **ความเป็นผู้แก่ล้า** แก่ล้า คือ ใจสู้ ไม่ยอมท้อ ถ้าเห็นอะไรเป็นอุปสรรคหรืองานที่มาอยู่ข้างหน้าแล้ว จะต้องเอาชนะทำให้สำเร็จ คนที่มีลักษณะอย่างนี้ จะทำอะไรต้องให้มีลักษณะท่าทายเป็น ถ้าอะไรเป็นเรื่องท้าทายแล้วใจสู้จะทำให้ได้ คนที่มี ลักษณะอย่างนี้ ท่านว่าให้ปลูกฝังสมาธิด้วยวิริยะ คือสร้าง **วิริยสมาธิ** ถ้าเราใช้จิตวิทยาที่หมายความว่า คนลักษณะนี้จะต้องทำงานให้เป็นเรื่อง ที่ท้าทาย ถ้าทำงานหรือสิ่งที่เรียนให้เป็นเรื่องท้าทายแล้ว คนแบบนี้จะสู้และจะพยายามทำให้สำเร็จ แล้วสมาธิที่เป็นตัวแกนให้งานสำเร็จ จะตามมา

คนบางคนเป็นคนแบบมีจิตตะ ลักษณะเป็นคนเอาใจจดจ่อ ถ้ามีอะไรที่เข้าเกี่ยวข้องกับตัวเขา เรียกว่าเป็นเรื่องของเขาแล้ว เอาใจจดจ่อไม่ทอดทิ้ง อย่างนี้เป็นลักษณะของคนมีความรับผิดชอบ คนแบบนี้ ถ้าทำให้เรื่องนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวเขา อยู่ในความรับผิดชอบ เป็นเรื่องของเขาขึ้นมาแล้วเขาจะทำ เรียกว่าสร้างสมาธิด้วยวิธีของจิตตอิทธิบาท ข้อที่ ๓

คนอีกพวกหนึ่งเป็นพวกชอบสงสัย ชอบค้นคว้า ชอบทดลอง ถ้าทำอะไรให้เขาเกิดความรู้สึกสงสัย อยากรู้ อยากเข้าใจขึ้นมาละก็พวกนี้เอา เพราะฉะนั้นถ้าจิตวิทยาตีในแบบนี้ ก็หมายความว่าทำเรื่องนั้นให้เป็นเรื่องที่น่าค้นคว้า น่าศึกษา น่าสงสัย น่าทดลอง พออยากลองคราวนี้คนนั้นเอาจริง ๆ ไม่ทิ้ง ไม่ไปไหน วุ่นอยู่นั่นเอง พยายามทำให้ได้ให้สำเร็จ

อิทธิบาทแต่ละข้อนี้เป็นวิธีสร้างสมาธิทั้งนั้น เป็นทางนำไปสู่ความสำเร็จ ไม่จำเป็นจะต้องเริ่มที่ข้อใดตายตัว ตามปกติมันเริ่มที่ขั้นไหนมาก ถ้าเริ่มตัวหนึ่งแล้วตัวอื่นจะมาหนุนทันที เพราะฉะนั้นถ้าคนมีนิสัยใจรักชอบอะไรแล้วก็ทำละก็ คนนั้นก็ตั้งอยู่ในแง่ขั้นไหน คนไหนชอบสิ่งที่ทำทาก็ต้องทำงานให้เป็นเรื่องทำท่าย จึงจะเอาจริง ใจสู้ คนไหนมีลักษณะเป็นคนมีความใฝ่ใจรับผิดชอบ เรื่องของตัวเองเกี่ยวข้องจึงทำ ก็ใช้วิธีจิตตะ ส่วนคนที่ชอบทดลองค้นคว้า ก็ทำงานให้เป็นเรื่องที่น่าอยากรู้ อยากเห็น อยากเข้าใจ น่าสงสัยสอบสวนไป มันก็จะไต่ถามขึ้นมา คือว่าทุกอย่างจะนำไปสู่การเกิดสมาธิ เมื่อเกิดสมาธิแล้วเขาจะทำงานด้วยความพอใจ มีความสุข เมื่อทำด้วยความตั้งใจจริง ทำด้วยสมาธิ งานนั้นก็สำเร็จอย่างดี

หลักอิทธิบาท ๔ นี้ เป็นธรรมสำคัญที่เราอาจจะต้องมาขยายวิธีการ คือ จากหลักใหญ่ ๆ นี้ น่าจะมีการเอาไปขยายรายละเอียดของวิธีการได้ในแต่ละข้อ เช่นว่า ในแง่ **ฉันทะ** จะทำอย่างไร มีเทคนิคอะไรบ้างที่จะทำให้คนรักงาน หรือทำให้งานนั้นหรือเรื่องที่เป็นหน้าที่นั้นเป็นเรื่องที่คนชอบ เพราะจะมีคนพวกหนึ่งที่รักชอบละก็ทำ ที่มีคนอีกพวกหนึ่งที่ต้องใช้ธรรมข้อที่ ๒ คือจะต้องสร้างเทคนิคกันขึ้นมาว่า ทำอย่างไรจะให้งานหรือหน้าที่นั้นเป็นเรื่องทำท่าย แล้วคนพวกนี้ก็จะมาทำ อย่างที่ ๓ ก็ทำให้รู้สึกเกี่ยวข้องเป็นเรื่องของเขา อันที่ ๔ ก็ทำให้เกิดความรู้สึกอยากทดลอง

นี่เป็นวิธีการในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักใหญ่ ๆ แต่ในแง่เทคนิคนี้เรายังไม่ค่อยได้มีการนำเอามาขยาย ถ้าขยายอาจจะเป็นวิธีการที่นักศึกษาที่เดียว เอามาเรียนเป็นวิชาการกันได้สำหรับเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน แต่จุดแรกที่ย่านี้ โยงกลับไปเก่า คือ เรื่องฉันทะ จึงจะขอผ่านเรื่องอิทธิบาทนี้กลับมาสู่ข้อต้นในชุดของมัน คือ ฉันทะ อีกครั้งหนึ่ง

ฉันทะทำให้ขงัน ถัดมาทำให้ขงีงง

ที่นี่ จะขอพูดเรื่องฉันทะอย่างเดียว ฉันทะนี้เป็นเรื่องที่เราจะต้องศึกษาอีก ที่พูดมาเมื่อก็รู้ว่า **ฉันทะ** แปลว่า ความชอบ ความพอใจ ความรัก หรือความมีใจรัก แต่ความจริงฉันทะนั้นมันมี ๒ แบบ

ฉันทะแบบที่เราว่ากันมาเมื่อก็นี้ ในบางโอกาสจะต้องเรียกชื่อให้เต็มว่า **“ธรรมฉันทะ”** แปลว่า ฉันทะในธรรม ธรรมคืออะไร? ธรรมะนี้ให้ความหมายกันได้เยอะแยะ แต่ในที่นี้เอาเพียง ๒ อย่าง ธรรมะแห่งหนึ่งแปลว่า ความจริง แ่งที่สองแปลว่าความดีงาม พอแปลได้ ๒ ความหมายนี้ก็จะโยงกับเรื่องเกี่ยวข้องในที่นี้ สำหรับธรรมะที่แปลว่าความจริงนั้น ความจริงคือสิ่งที่พึงรู้ แล้วที่นี้ความดีงาม ความดีงามคืออะไร ความดีงามคือสิ่งที่พึงกระทำหรือพึงทำให้เกิดให้มีเป็นจริงขึ้นมา

พอบอกว่า *ธรรมฉันทะ* ฉันทะในธรรม ความหมายที่ ๑ คือฉันทะในความจริง ฉันทะในสิ่งที่พึงรู้ ฉันทะในแง่นี้ก็แปลว่า *อยากในความรู้อย่างไร* เพราะฉะนั้น ฉันทะแง่ที่ ๑ ก็ใฝ่รู้ คนมีฉันทะแง่ที่ ๑ คือมีความใฝ่รู้ อยากจะรู้ อยากจะศึกษาให้เข้าใจความจริง ว่าอันนั้นนั้นเป็นอย่างไร เหมือนอย่างพระพุทธเจ้าที่ได้ตรัสรู้ก็เพราะมีธรรมฉันทะนี้ ต้องการรู้ ต้องการเข้าถึงความจริง เพราะฉะนั้นจึงต้องขวนขวายให้เกิดความรู้ให้ได้

ในแง่ที่ ๒ ที่ว่า ฉันทะในความดีงามที่พึงทำให้เกิดให้มีจริงขึ้น ก็คือ ฉันทะในการกระทำ ความอยากทำ หรือใฝ่ทำ อันนี้คือตัวที่ท่านเรียกว่า *“กัตตุกัมยตาฉันทะ”* เป็นฉันทะสำคัญ เป็นรากฐานของความก้าวหน้า

เป็นอันว่า ฉันทะชื่อเต็มว่า *ธรรมฉันทะ* คือใฝ่รู้และใฝ่ทำ หรืออยากรู้และอยากทำ หรืออยากศึกษาและอยากสร้างสรรค์ อันนี้แหละเป็นตัวหลักสำคัญ พระพุทธเจ้าเรียกธรรมฉันทะนี้เต็มที่ว่า *“กุศลธรรมฉันทะ”* แต่บางทีเราจะเรียกศัพท์ให้เต็มที่ มันยืดยาวเกินไป ก็เลยตัดกันว่า *ธรรมฉันทะ* หรือบางท่านก็ตัดเอาตัวหน้า “ธรรม” เอาออก เรียกว่า *“กุศลฉันทะ”* แต่เรียกอย่างไรก็ตาม ก็ให้รู้ว่ามันเป็นความหมายนี้ แต่บางทีเราเรียกกันสั้น ๆ ว่า ฉันทะเท่านั้น โดยหมายถึงฉันทะที่ต้องการที่พูดมาแล้ว เป็นอันว่าเป็นเรื่องของความ *“ใฝ่รู้”* และ *“ใฝ่ทำ”*

ยังมีฉันทะอีกอย่างหนึ่ง ได้อธิบายย่อในนิวรรณ์ ๕ ข้อ ๑ ว่า *“กามฉันทะ ฉันทะในกาม”* ในสิ่งที่อยากได้ คือใจคิดคำนึงแต่ว่าอยากได้อะไร อยากได้อะไร อยากได้รูป รส กลิ่น เสียง โภหารูปพระ ธรรมารมณ์ที่น่าพอใจทั้งหลาย ใจไปอยู่กับสิ่งที่ต้องการ อยากโน้นอยากนี่ และไม่เป็นสมาธิ เรียกว่าง่าย ๆ ก็คือ อยากได้อามิส นี้เรียกว่ากามฉันทะ ตกลงว่าฉันทะมี ๒ อย่าง *กามฉันทะ* กับ *ธรรมฉันทะ* ถ้าเป็นกามฉันทะแล้วก็เป็นเรื่องของ *โลภะ* เป็นเรื่องของ *ตัณหา* ที่จริงมันเป็นไพอัจฉริยะของตัณหาตัวเองแหละ ตัณหาที่เป็นกามฉันทะนี้คือตัวปฏิบัติของธรรมฉันทะหรือฉันทะที่เราต้องการ

ตอนนี้ก็มาถึงการแยกระหว่างฉันทะที่เป็นธรรมฉันทะ กับฉันทะที่เป็นกามฉันทะ หรือเป็นตัณหา ซึ่งเราจะต้องแยกให้ถูก ถ้ามีกามฉันทะก็มุ่งไปในทางของตัณหา มุ่งหาสิ่งบำรุงบำเรอวัตถุอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตัณหาที่นำไปสู่ความเกียจคร้าน ไม่ได้ทำให้เกิดความสำเร็จ หลายท่านบอกว่า *เราจะต้องไม่สันโดษ* สันโดษแล้วทำให้อะไรไม่พัฒนาบ้านเมืองพัฒนาไม่ได้ ต้องส่งเสริมให้คนเกิดตัณหา อยากได้อะไรได้อะไรแล้วจะได้มีความพยายามสร้างโน้นสร้างนี่ จะได้พัฒนา ในที่นี้ขอบอกว่า ถ้าทำให้คนมีตัณหาแล้วคนจะขี้เกียจ ซึ่งมันตรงข้าม

ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น? ตัณหาทำให้ขี้เกียจ เพราะเขาไม่ได้อยากได้อะไร ไม่ได้อยากได้ผลสำเร็จของงาน เมื่อเราจะให้คนทำงาน เราต้องทำให้เขารักงาน รักความมุ่งหมายของงาน รักวัตถุประสงค์ของงาน ถ้าคนรักงาน รักความมุ่งหมายของงาน เราเรียกว่า มีฉันทะ

แต่ที่นี้ เราบอกว่าให้เขาอยากได้วัตถุ อยากได้เงินอะไรอย่างนี้ เราเรียกว่า *เราตัณหา* ถ้าหากให้เขาอยากได้เงิน อยากได้วัตถุปรนเปรอที่เขาไม่ได้อยากได้ผลสำเร็จของงาน ไม่ได้รักงาน ถ้าเป็นไปได้เขาจะไม่ทำงาน เพราะเขาอยากจะได้เงิน อยากจะได้วัตถุเท่านั้น เพราะฉะนั้นพวกนี้จะหาทางลัดว่าทำอย่างไรจะได้วัตถุ ได้เงินโดยไม่ต้องทำงาน แล้วเราก็จะสร้างเครื่องบีบบังคับ สร้างระบบการควบคุมเพื่อเป็นเงื่อนไขให้เขาต้องทำงานจึงจะได้วัตถุ ได้ผลประโยชน์ ได้เงินที่เขาต้องการ ใช่ไหม? อันนี้คือระบบของความยุ่งยาก จะต้องป้องกันความทุจริตกันเต็มที่

ถ้าหากว่าเขาหลีกเลี่ยงได้ไม่ต้องทำงาน พวกมีตัณหาจะหาทางเอาวิธีลัด ถ้าทุจริตได้ก็ทุจริต พวกนี้ถ้าหากว่าไม่ต้องทำงานได้ก็ดี ก็เลยขี้เกียจ เพราะฉะนั้นตัณหาที่ส่งเสริมให้คนขี้เกียจ ถ้าตัณหาเพิ่มขึ้นอีกก็ขี้เกียจ บวกสุรยาเสพติดการพนัน ดังนั้นจึงบอกได้ว่า ตัณหาเป็นธรรมที่ส่งเสริมความขี้เกียจ และส่งเสริมความทุจริต ไม่ได้ช่วยให้เกิดความดีงาม ความขยันหมั่นเพียร หรือการพัฒนาอะไรเลย

แต่มีอยู่บ้างที่พระอนานท์เคยกล่าวว่า บางทีต้องใช้เทคนิคเหมือนกัน บอกว่า *อาศัยตัณหาละตัณหา* หมายความว่า บางครั้งเราต้องเอาตัณหาเป็นเครื่องมือ เพราะว่าคนบางคนทำให้เกิดฉันทะนี้ยากเหลือเกิน ต้องไปกระตุ้นตัณหาก่อน ให้อยากได้ผลประโยชน์ อยากได้วัตถุเสร็จแล้วจึงเอาตัณหาความอยากได้วัตถุ หรือความโลภนั้นมาเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดฉันทะความรักงานอีกทีหนึ่ง ในกรณีที่ใช้เป็นเทคนิคนี้

ท่านยอม แต่ว่าต้องระวังที่สุด เพราะจะไม่ค่อยสำเร็จตามนั้น เพราะไปยุ่งให้เกิดความโลภตัณหาในวัตถุแล้ว ใจมันแล่นไปทางนั้น ก็อยากได้ วัตถุ ไม่รักงาน ความสำเร็จของงานก็ไม่ได้ ก็จะได้แต่ในทางเกียจคร้านทุจริต ความอยากได้ทางลัดก็เป็นปัญหาในการพัฒนาปัจจุบันนี้

ฉะนั้น เห็นว่าเราจะต้องทำให้คนมีฉันทะให้ได้ ต้องทำฉันทะให้นำไปสู่ความไม่สันโดษในกุศลธรรมทั้งหลาย ต้องให้รักสิ่งที่ดีงาม เช่นว่า ในชุมชนของเรา อะไรเป็นเป้าหมาย ได้แก่ ความสงบ ความอยู่ดี ความเรียบร้อย ความสามัคคี ความสะอาด สุขภาพ ความปลอดภัย อะไรต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งดีงาม สร้างความเข้าใจให้คนเกิดฉันทะขึ้นมา แล้วการพัฒนาจะสำเร็จได้ แต่ถ้าไปเร่งตัณหาในทางที่ว่า เรามาพัฒนากัน เราจะได้มีของนั้นของนี่ มีวัตถุปรนเปรอ มีโทรทัศน์ มีมอเตอร์ไซด์ มีอะไรต่ออะไร เอาแต่เรื่องที่เป็นวัตถุบำรุงบำเรอสำหรับแต่ละคนซึ่งเป็นเรื่องส่งเสริมความเห็นแก่ตัวนี้ เห็นว่าพัฒนาอย่างนี้ล้มเหลวจะเกิดปัญหาขึ้นมากมาย

เพราะฉะนั้น จุดเร้าของสองอันนี้ต่างกัน คือ จุดเร้าของฉันทะกับตัณหา ในการพัฒนาจะต้องเลือกเป้าหมายหนึ่ง คือเป้าหมายสำหรับฉันทะ ได้แก่ สิ่งดีงามทั้งหลาย ที่คนในชุมชนนั้นจะพึงตั้งเป็นวัตถุประสงค์ แล้วเอาอันนั้นแหละช่วยเร้าฉันทะให้เกิดขึ้น

เป้าหมายแบบที่สองคือ ตัณหาซึ่งเป็นเรื่องของความอยากได้ส่วนตัวของแต่ละคนที่จะได้วัตถุปรนเปรอตัวเอง ซึ่งจะไม่มีความสำเร็จผลได้ดี จะเกิดปัญหาการเบียดเบียนกัน เกิดการเอาเปรียบกันอะไรต่าง ๆ นี้ ปัญหาทั้งหลายจะตามมา ดังนั้น ถ้าหากว่าจะเร่งตัณหา ต้องเร่งในทางที่เป็นตัวกระตุ้นฉันทะอีกทีหนึ่ง แต่ว่าผู้ดำเนินการกระตุ้นเร้าจะต้องวางวัตถุประสงค์ของตนเองไว้ให้ดีทีเดียว แล้วก็ดำเนินการโดยเข้าใจกลวิธีเทคนิคต่าง ๆ

ที่ผ่านมาเราชอบบอกว่าเรามองกันแต่เพียงตัณหากับละตัณหา เราไม่ได้มองเรื่องฉันทะเลย คือ ไปมองตัวบวกแต่ตัณหา แล้วว่าถ้าไม่เอาตัณหาก็คือลบเท่านั้น แทนที่ว่ามันมีตัวบวก ๒ ด้าน *บวกฝ่ายอกุศล* กับ *บวกฝ่ายกุศล* บวกฝ่ายอกุศลก็ตัณหา บวกฝ่ายดีก็ฉันทะ แทนที่เราจะบอกว่าไม่เอาตัณหาเอาฉันทะ เรากลับบอกว่า ไม่ได้หรือถ้าละตัณหาเสียแล้ว คนจะไม่มีการทำงาน ต้องเร่งตัณหาเอาไว้ ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งก็ว่า ตัณหาทำให้ยุ่ง ต้องให้ละตัณหาไม่ให้อยากได้ เลยเถียงกันอยู่นั้น ไม่ไปไหนเลย

เพราะฉะนั้น ขอดังเป็นข้อสังเกตสำหรับแยกอย่างง่าย ๆ อย่างที่พูดแล้วว่า ฉันทะมีความรักงานแล้วก็รักสิ่งดีงามที่เป็นวัตถุประสงค์ของงานนั้น ส่วนตัณหารักอามิส รักผลประโยชน์ตอบแทน

อันนี้จะแสดงออก เช่น เวลาประสบพบเห็นอะไร คนที่เห็นอะไรที่แปลกตาที่สวยงามดี นี่อยากจะได้อยากจะได้เขา มา อันนั้นเป็นความอยากแบบตัณหา แต่คนที่เห็นด้วยฉันทะนี้ เวลาเห็นอะไรที่แปลกที่ดูงามที่ใหม่ที่น่าที่ที่จะเกิดความรู้สึกแปลกใจว่า เอ๊ะ...ของนั้นมาได้ยังไง สำเร็จได้อย่างไร แล้วอาจมีความรู้สึกว่าจะทำอะไรเราถึงจะทำได้อย่างนั้น ความรู้สึกนี้จะเกิดตั้งแต่เด็ก ๆ ที่เดียว แล้วก็อยู่ที่การปลูกฝังของผู้ใหญ่ด้วย เด็กไปเห็นอะไรที่สวยงามแปลกตา นี่ เพียงแต่ว่าอยากจะได้ เอาสิ่งนั้นมา ถ้าเราปลูกฝังในแนวนี้มันจะเป็นการเสริมตัณหา เรียกว่า *เสริมกาม-ฉันทะ* แต่เด็กบางคนเราจะเห็นได้ว่า พอเห็นอะไรแปลกที่นั่นนี่ แกนึกในแง่ความเป็นมาเป็นไป สงสัยในทางเหตุปัจจัยเลย ว่าสิ่งนั้นมันเกิดขึ้นมาอย่างไร มันทำได้อย่างไร บางคนจะนึกว่าทำอะไรเราถึงจะทำได้แบบนี้ ความรู้สึกอย่างนี้ช่วยลดความรู้สึกอยากได้อย่างลงไป เป็นฉันทะ ทำให้คิดสร้างสรรค์

ธรรมชาติปุถุชนแล้ว มันก็ต้องมีความอยากได้อะไรบ้าง แต่สำหรับปุถุชนที่เป็น*กัลยาณะ* ก็ควรจะมึ้นทะด้วย คือนอกจากอยากได้อะไรแล้ว มันจะมีความที่ อยากจะรู้ว่า นี่มันสำเร็จมาได้อย่างไร ทำได้อย่างไร

แต่สำหรับเด็กนี้ สำคัญมากที่จะปลูกฝังนิสัยที่จะพัฒนาอย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นนิสัยสำหรับเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานต่อไปด้วย คือว่า *ผู้ใหญ่จะต้องกระตุ้นตัวมันขึ้นมา ไม่ใช่กระตุ้นตัณหา* ถ้าเราเข้าใจเทคนิคนี้ตามแนวพุทธศาสนาแล้ว การปลูกฝังอบรมเด็กก็อาจจะเปลี่ยนไป แทนที่จะคอยส่งเสริมว่า ถ้าเด็กเห็นอะไรอยากได้ ผู้ใหญ่ก็จะคอยเอาให้ตามที่แกต้องการ ที่นี้ควรจะไม่ใช่อย่างนั้นแล้ว อาจจะทำให้เกิดความสงสัย เกิดความใฝ่รู้ ว่าสิ่งนี้คืออะไร เกิดขึ้นมาได้อย่างไร

ทำให้แกอยากจะทำเรื่องนั้น อยากทำได้ แล้วนิสัยแบบมันจะตามมา

สันโดษที่ถูกต้องมีธรรมชั้น:

ขอสรุปว่า ชั้นที่ถูกต้องนี้ก็คือ *ธรรมชั้นที่จะไปสัมพันธ์กับความสันโดษ* ทำให้เกิดความสันโดษที่ถูกต้อง แล้วก็ทำให้เกิดความไม่สันโดษที่ถูกต้องด้วย แล้วก็ทำให้เกิด*วิริยะ—ความเพียร จิตตะ—ความเอาใจใส่การทำงาน วิมังสา—ความคิดพิจารณาไตร่ตรองสอบสวน* เกิดสมาธิแล้วก็เกิดปัญญาความรู้ความเข้าใจจริง แล้วก็นำไปสู่แม่แต่จุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา ที่ว่าเป็น*วิมุตติ—ความหลุดพ้น* แต่ถ้าในทางตรงข้ามไปเราความอยากที่ผิด ไม่ใช่อยากแบบชั้นที่ จะอยากแบบตัณหา เมื่ออยากแบบตัณหาจะมีความสันโดษที่ผิดพลาด คือสันโดษในกุศลธรรมในการทำงานเสียแล้ว งานแค่นี้พอแล้ว ไม่เอาแล้ว วัตถุประสงค์ของงานสำเร็จแค่นี้พอแล้ว ไม่เอาแล้วกลายเป็นประมาท แต่จะไปเสริมความไม่สันโดษที่ผิดอีก คือ จะไปไม่สันโดษในเรื่องของสิ่งปรนเปรอต่าง ๆ หาวัตถุประสงค์สมาธิบำรุงบำเรอตัวเอง ก็คือเกิดความโลภแล้วเกียจคร้านไม่ยอมทำงาน หาทางลัด เมื่อเกิดหาทางลัดก็เลยต้องทุจริต เมื่อทุจริตก็เกิดปัญหาขึ้นทั้งส่วนตนและสังคม

เพราะฉะนั้น จึงมีวิถีทางอยู่ ๒ ทาง วิถีทางหนึ่งนำไปสู่*ความไม่มีประสิทธิภาพ* ในการทำงาน คือวิถีการของตัณหา และอีกวิถีทางหนึ่งนำไปสู่*ประสิทธิภาพ* ในการทำงาน ก็คือ *ชั้น* และมีข้อโยงกันอยู่ที่ว่าสำหรับปุถุชนนั้น มันมีตัณหาอยู่เป็นธรรมชาติ เพราะฉะนั้น ถ้าหากว่ามีตัณหาแล้ว ให้หากวิธีที่จะทำให้ตัณหาเป็นปัจจัยกระตุ้นชั้นต่อไป แล้วชั้นนั้นจะนำไปสู่การทำงานด้วยใจรัก มีความสุข มีสมาธิ และนำไปสู่ความเป็นเลิศของงานนั้น หรือทำให้งานสำเร็จผลอย่างดีเลิศ แล้วก็นำไปสู่ประโยชน์สุขทั้งส่วนตน และสังคมประเทศชาติ

นี่คือเรื่องประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งเป็นเพียงแง่หนึ่ง ยังไม่ใช่ตัวประสิทธิภาพเอง แต่เป็นฐานของความมีประสิทธิภาพ ว่าที่จริงการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานมีหลายแง่ คือ หลักธรรมที่จะเสริมประสิทธิภาพนี้มีหลายอย่าง วันนี้ก็เลือกมาพูดแง่หนึ่ง ซึ่งเห็นว่าเป็นแง่สำคัญ ถ้าเรามีชั้นที่มีความไม่สันโดษในกุศลธรรมนี้ เรามีฐานที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคล แล้วก็ทำให้เกิดการพัฒนาประเทศชาติที่ถูกต้องได้อย่างแน่นอน

หมายเหตุ

บรรยายแก่ชมรมส่งเสริมสมรรถภาพจิต สำนักงาน ก.พ. ณ ห้องประชุม ๑ สำนักงาน ก.พ. เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๒๕ ตีพิมพ์ครั้งแรกใน วารสารข้าราชการ ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๑-๒ ม.ค. และ ก.พ. ๒๕๒๖ ครั้งที่ ๒ มุทิตาสักการะ ไนวโรภาส พระสังฆาธิการรับพระราชทานสมณศักดิ์ ณ มหามงคลสมัยพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี
เรื่อง การปรับปรุงราคาخذใช้แทนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ไม่สามารถส่งคืน
ตามกฎหมาย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๘ - ๒๕๕๐

ตามที่กฎหมายว่าด้วยเครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญราชการ ได้บัญญัติให้ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์หรือเหรียญราชการต้องส่งคืนชั้นรอง เมื่อได้เลื่อนชั้นตราสูงขึ้น หรือผู้รับมรดกของผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่วายชนม์ ซึ่งมีหน้าที่ต้องส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ หรือในกรณีที่ทรงเรียกเครื่องราชอิสริยาภรณ์คืน แล้วแต่กรณี แต่ไม่สามารถนำเครื่องราชอิสริยาภรณ์ส่งคืนได้ จะต้องใช้ราคาเครื่องราชอิสริยาภรณ์หรือเหรียญราชการนั้น ประกอบกับคณะรัฐมนตรีได้มีมติ (๓๐ มกราคม ๒๕๓๓) อนุมัติหลักการกำหนดให้มีการปรับราคาใหม่ทุก ๓ ปี และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๗(๔) ได้บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐส่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกฎ มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียนระเบียบ แบบแผน นโยบาย หรือการตีความ ทั้งนี้ เฉพาะที่จัดให้มีขึ้นโดยมีสภาพอย่างกฎ เพื่อให้มีผลเป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา สำนักนายกรัฐมนตรีจึงออกประกาศ เรื่อง การปรับปรุงราคาخذใช้แทนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ที่ไม่สามารถส่งคืนตามกฎหมายประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๘ - ๒๕๕๐ เพื่อลงพิมพ์เผยแพร่ในราชกิจจานุเบกษา โดยให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๔๘ ซึ่งมีรายละเอียดตามบัญชีท้ายประกาศนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๘

ลงชื่อ วิชาญ เครื่องาม

(นายวิชาญ เครื่องาม)

รองนายกรัฐมนตรี ปฏิบัติราชการแทน

นายกรัฐมนตรี

บัญชีราคาخذใช้แทนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ไม่สามารถส่งคืนตามพระราชบัญญัติ ฯ
ตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๔๘ เป็นต้นไป

เครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า

รายการเครื่องราชอิสริยาภรณ์	ราคาคืน (บาท)	รายการเครื่องราชอิสริยาภรณ์	ราคาคืน (บาท)
ฝ่ายหน้า		ฝ่ายใน	
ปฐมจุลจอมเกล้า	๑,๕๒๐,๐๐๐	ปฐมจุลจอมเกล้า	๕๘๘,๐๐๐
ทุติยจุลจอมเกล้าพิเศษ	๑๖๗,๕๑๔	ทุติยจุลจอมเกล้าพิเศษ	๑๒๐,๐๐๐
ทุติยจุลจอมเกล้า	๑๑๒,๓๐๖	ทุติยจุลจอมเกล้า	๘๐,๖๙๔
ตติยจุลจอมเกล้าพิเศษ	๘๑,๘๙๘	ตติยจุลจอมเกล้า	๗๑,๓๖๘
ตติยจุลจอมเกล้า	๘๑,๖๘๐	จตุตถจุลจอมเกล้า	๒๓,๘๑๘
ตติยานุจุลจอมเกล้า	๒๒,๗๒๔		

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ๗ ข้างเผือก

รายการเครื่องราชอิสริยาภรณ์	ราคาคืน (บาท)
มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก บุรุษ	๒๐,๑๒๒
มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก สตรี	๑๗,๒๗๖
ประถมาภรณ์ช้างเผือก บุรุษ	๑๓,๕๑๘
ประถมาภรณ์ช้างเผือก สตรี	๑๒,๔๗๒
ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก บุรุษ	๗,๙๕๒
ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก สตรี	๗,๐๗๒
ตริตาภรณ์ช้างเผือก บุรุษ	๓,๔๖๖
ตริตาภรณ์ช้างเผือก สตรี	๓,๑๗๖
จตุรตาภรณ์ช้างเผือก บุรุษ	๒,๑๕๖
จตุรตาภรณ์ช้างเผือก สตรี	๒,๒๑๘
เบญจมาภรณ์ช้างเผือก บุรุษ	๒,๑๔๒
เบญจมาภรณ์ช้างเผือก สตรี	๒,๒๑๔
เหรียญทองช้างเผือก บุรุษ	๑,๐๐๒
เหรียญทองช้างเผือก สตรี	๑,๐๖๐
เหรียญเงินช้างเผือก บุรุษ	๙๑๖
เหรียญเงินช้างเผือก สตรี	๙๗๖

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ๗ มงกุฎไทย

รายการเครื่องราชอิสริยาภรณ์	ราคาคืน (บาท)
มหาวชิรมงกุฎ บุรุษ	๓๓,๒๒๖
มหาวชิรมงกุฎ สตรี	๒๗,๘๘๘
ประถมาภรณ์มงกุฎไทย บุรุษ	๑๓,๑๙๒
ประถมาภรณ์มงกุฎไทย สตรี	๑๑,๒๐๔
ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย บุรุษ	๘,๑๐๐
ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย สตรี	๖,๕๔๘
ตริตาภรณ์มงกุฎไทย บุรุษ	๓,๓๓๐
ตริตาภรณ์มงกุฎไทย สตรี	๒,๙๐๘
จตุรตาภรณ์มงกุฎไทย บุรุษ	๒,๑๕๖
จตุรตาภรณ์มงกุฎไทย สตรี	๒,๒๑๘
เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย บุรุษ	๒,๑๔๒
เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย สตรี	๒,๒๑๔
เหรียญทองมงกุฎไทย บุรุษ	๘๙๒
เหรียญทองมงกุฎไทย สตรี	๙๕๐
เหรียญเงินมงกุฎไทย บุรุษ	๘๕๔
เหรียญเงินมงกุฎไทย สตรี	๙๑๔

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ๗ ดิเรกคุณาภรณ์*

รายการเครื่องราชอิสริยาภรณ์	ราคาคืน (บาท)
ปฐมดิเรกคุณาภรณ์ บุรุษ	๑๙,๙๑๐
ปฐมดิเรกคุณาภรณ์ สตรี	๑๘,๑๐๖
ทุติยดิเรกคุณาภรณ์ บุรุษ	๙,๑๐๔
ทุติยดิเรกคุณาภรณ์ สตรี	๗,๕๘๔
ตติยดิเรกคุณาภรณ์ บุรุษ	๔,๐๗๖
ตติยดิเรกคุณาภรณ์ สตรี	๓,๗๖๖
จตุตถดิเรกคุณาภรณ์ บุรุษ	๒,๔๔๒
จตุตถดิเรกคุณาภรณ์ สตรี	๒,๕๗๘
เบญจมดิเรกคุณาภรณ์ บุรุษ	๒,๔๑๐
เบญจมดิเรกคุณาภรณ์ สตรี	๒,๕๔๖
เหรียญทองดิเรกคุณาภรณ์ บุรุษ	๑,๓๕๐
เหรียญทองดิเรกคุณาภรณ์ สตรี	๑,๔๘๔
เหรียญเงินดิเรกคุณาภรณ์ บุรุษ	๑,๓๐๘
เหรียญเงินดิเรกคุณาภรณ์ สตรี	๑,๔๔๒

*ผู้ได้รับพระราชทานหรือทายาทส่งคืนตามพระราชบัญญัติฯ เฉพาะชั้นรองหากไม่อาจส่งคืนเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้ ให้ชดใช้ราคาตามที่กำหนด

เหรียญราชอิสริยาภรณ์**

รายการเครื่องราชอิสริยาภรณ์	ราคาคืน (บาท)
เหรียญจักรพรรดิมาลา บุรุษ	๙๔๔
เหรียญจักรพรรดิมาลา สตรี	๑,๐๐๒
เหรียญจักรมาลา	๙๘๘
เหรียญพิทักษ์เสรีชน	๑๙๐
เหรียญราชการชายแดน	๒๐๘
เหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา ทหาร	๑,๐๐๐
เหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา พลเรือน บุรุษ	๑,๐๐๐
เหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา พลเรือน สตรี	๑,๐๐๐

**ให้ทายาทรักษาไว้เป็นที่ระลึก โดยไม่ต้องส่งคืน ยกเว้น กรณีที่ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เรียกคืน ซึ่งไม่อาจส่งคืนเป็นเหรียญได้ ให้ชดใช้ราคาแทนตามที่กำหนด

ธรรมเตือนใจ

อาจารย์สุจินต์ บริหารณเขตต์
๒ ตุลาคม ๒๕๖๔

มองมุมมองธรรม

(ต่อจากฉบับที่แล้ว)

ส่วนภาวนาอีกระดับหนึ่ง คือวิปัสสนาภาวนานั้น ทำให้ปุถุชนผู้หน้าด้วยกิเลสเปลี่ยนสภาพเป็นพระอริยบุคคลคือผู้สามารถดับกิเลสได้เป็นสมุจเฉท วิปัสสนาภาวนาจึงเป็นกุศลที่ละเอียดกว่ากุศลชั้นทาน ศีล และ สมถภาวนา ฉะนั้น บุญกิริยาวัตถุในส่วนของภาวนาจึงมี ๓ คือ ๑) การฟังพระธรรม ๒) การแสดงธรรม ๓) การอบรมเจริญภาวนา ซึ่งได้แก่สมถภาวนา และวิปัสสนาภาวนา การแสดงธรรมก็เป็นกุศล เมื่อมีโอกาสที่จะเกื้อกูลญาติมิตรด้วยพระธรรมสั้น ๆ ข้อหนึ่งข้อใด เมื่อถึงกาลที่สมควรที่เป็นประโยชน์กับเขา ขณะนั้นเป็นการแสดงธรรม คือแสดงสิ่งที่ถูกที่ควรซึ่งจะอุปการะผู้นั้นให้มีการระลึกได้

บุญกิริยาวัตถุอีกประการหนึ่ง คือทิวฐชุกกรรม การกระทำความเห็นให้ตรงความเห็นที่ถูกต้อง คือเห็นว่ากุศลเป็นกุศล อกุศลเป็นอกุศล ถ้าใครยังไม่เห็นโทษของอกุศล ขวนกันโกรธมาก ๆ ขณะนั้นไม่ใช่ ทิวฐชุกกรรม แต่ถ้าผู้ใดกำลังโกรธ กำลังฆ่าเติมผู้ที่ทำผิดไปแล้ว และมีผู้ตักเตือนว่าทุกคนก็ต้องโกรธเหมือนกัน และสิ่งที่แล้วก็เป็นไปแล้ว ทางที่ดีที่สุด คือช่วยเหลือเกื้อกูลให้คนนั้นเปลี่ยนจากอกุศล เป็น กุศล เมื่อเห็นถูกต้องอย่างนี้จึงเป็นทิวฐชุกกรรม ซึ่งเป็นเบื้องต้นที่เริ่มเกื้อกูลให้กุศลกรรมอื่นเจริญขึ้นด้วย

คำถาม: ขณะที่มีสติไม่สามารถบังคับจิตได้หรือ เพราะเหตุใด ?

สุจินต์: จิตเป็นอนัตตา ไม่ว่าขณะไหนก็ไม่มีใครสามารถบังคับจิตได้ เช่น จิตได้ยินเกิดแล้วในขณะที่บังคับไม่ให้เกิดไม่ได้ หรือถ้าเสียงไม่กระทบหูคือโสตประสาท จะบังคับให้จิตได้ยินเกิดก็ไม่ได้ ฉะนั้น จึงไม่มีใครเป็นเจ้าของ หรือสร้างจิตได้ เมื่ออบรมเจริญสติ ปัญญา เจริญปัญญา ก็จะรู้ตามความเป็นจริงว่า สภาพธรรมนั้น ๆ เป็นนามธรรมหรือรูปธรรมซึ่งไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัวตน เป็นสภาพธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย ขณะนั้นก็ค่อย ๆ ละคลายความยึดถือสภาพธรรมว่า เป็นตัวตนลงจนกว่าปัญญาจะประจักษ์แจ้งลักษณะของสภาพธรรมตามลำดับขั้นของวิปัสสนา จนรู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระโสดาบัน ดับการยึดถือสภาพธรรมว่าเป็นตัวตนเด็ดขาด เป็นสมุจเฉท ไม่เห็นผิดในลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏอีกเลย

(อ่านต่อฉบับหน้า)